

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ร่างกายต้องการ เพราะ อาหารทำให้ร่างกายเจริญเติบโต มีกำลังในการทำงาน แข็งแรงไม่เจ็บป่วย ซึ่งแต่ละบุคคลมีความต้องการสารอาหารหลายชนิด ในปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ตาม อายุ เพศ ลักษณะการของทำงาน และสภาวะของร่างกาย ถ้าร่างกายได้รับสารอาหารครบถ้วน และเพียงพอแล้ว ก็จะมีภาวะโภชนาการที่ดี ส่งผลให้ ร่างกายสามารถทำงานได้เป็นปกติ แต่ถ้าร่างกาย ได้รับสารอาหารอย่างใดอย่างหนึ่ง มากหรือน้อยเกินไป ติดต่อกันเป็นระยะเวลาานาน ก็จะมีผลทำให้ร่างกาย เกิดภาวะโภชนาการบกพร่อง หรือ ทูพโภชนาการ และส่งผลให้ ร่างกายไม่สามารถทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบัน ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญส่วนใหญ่ เป็นปัญหาที่เกิดจาก พฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การคมนาคม และ การพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด รวมทั้งการติดต่อและการรับรู้ข่าวสารเป็น ไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลการกระทบต่อวิถีชีวิต และสุขภาพของประชาชน ที่เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการบริโภคอาหาร ที่มีสารอาหารประเภทไขมันสูง และเมื่อบริโภคติดต่อกัน เป็นเวลานาน และบริโภคในปริมาณที่มากเกินไป ร่างกายก็จะได้รับพลังงานมากกว่าที่ร่างกายต้องการ จะเป็นผลทำให้น้ำหนักร่างกายมากเกินไป ทำให้เกิดโรคอ้วน ซึ่งผลที่ตามมา นอกจากความอ้วนแล้วยังมีอาการของโรคอื่น ๆ เช่น ไขมันจะสะสมเกลื้อไว้มากเป็นเหตุให้ความดันโลหิตสูง เกิดการเอื้อต่อ ฮอรโมนอินซูลินที่หลั่งออกมา ทำให้เกิดภาวะน้ำตาลในเลือดสูง อันเป็นบ่อเกิดของโรคเบาหวาน รวมทั้งการเกิดไขมันในเลือดสูง มีการอุดตันในหลอดเลือด เป็นเหตุให้หลอดเลือดขรุขระปริแตก และ ทำให้เส้นเลือด ที่ไปเลี้ยง สมอง ไต และ หัวใจ ตีบตันในที่สุด (แพทย์โรคหัวใจ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช, 2543: 18)

นอกจากนี้ การรับประทานอาหาร ที่มีไขมันสูงกว่าร้อยละ 40 ของแคลอรีทั้งหมด และได้รับ ไขมันที่มีความไม่อิ่มตัวสูงในปริมาณที่น้อย และได้รับไขมันที่มีความอิ่มตัวสูงในปริมาณที่มากแล้ว ส่งผลให้เลือด มีปริมาณไขมัน สูงกว่าปกติ เป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้เกิด โรคหัวใจและ

หลอดเลือดได้เช่นกัน โรคหัวใจและหลอดเลือดที่พบได้ เช่น โรคหัวใจขาดเลือด กล้ามเนื้อหัวใจตาย โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ซึ่งเป็นสาเหตุการตายอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกับประเทศในโลกระวันตกและ ในประเทศไทยพบว่าเป็นสาเหตุการตาย ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (กองบรรณาธิการสื่อเพื่อผู้บริโภค ฉลาดซื้อ, 2540: 27) จากข้อมูลของ สำนักนโยบาย และแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ปี 2539 อัตราตายด้วยโรคที่สำคัญ 5 โรค ของประเทศไทย พ.ศ. 2533 – 2538 พบว่าอันดับแรก ได้แก่ โรคหัวใจ มีอัตราที่สูงขึ้นดังนี้ 51.3, 54.7, 56.0, 58.5, 62.5 และ 69.2 ต่อแสนประชากร จากข้อมูล ในใบมรณะบัตร ปี พ.ศ. 2536 พบว่า ประชากรไทยตายจากโรคหัวใจและหลอดเลือด ในภาพรวม 33,989 คน หรือประมาณ 93 คนต่อวัน จากสถิติการตายด้วย โรคหัวใจทั้งประเทศ ในปี พ.ศ. 2534-2538 พบว่า ในภาคเหนือ มีสถิติการตาย สูงกว่าภาคอื่น รองจากภาคกลาง และ มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น คือจาก อัตรา 56.4 ใน พ.ศ. 2534 เป็น 72.4 ใน พ.ศ. 2538 ต่อแสนประชากร จำนวนผู้ป่วยนอก จากสถานบริการสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุข ต่อพันประชากร ในปี พ.ศ. 2538 พบว่า จำนวนอัตราของผู้ป่วยด้วย โรคหัวใจขาดเลือด โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวานคือ 31.36, 118.43, 100.11 ต่อแสนประชากร และพบว่าในภาคเหนือ มีอัตราที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ (งามนิศย์ ราชกิจ และคณะ, 2541: 1-2) จากการสำรวจภาวะอาหารและโภชนาการ ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีอัตราของโรคอ้วนเพิ่มขึ้น ในทุกกลุ่มอายุ ที่มีอัตราความชุกสูง ได้แก่ กลุ่มอายุ 40-49 ปี ร้อยละ 40.2, กลุ่มอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 35.0 และ กลุ่มอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 29.8 และจากการสำรวจ พบว่า บุคคลวัยทำงานอายุ 30-60 ปี เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มี การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น แต่พบว่าปัญหาสุขภาพของประชาชน ยังคงเป็นพฤติกรรมที่คุกคามประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญหาสุขภาพในภาพรวมของประเทศ ในปี พ.ศ. 2540-2541 พบว่า โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน เป็นสาเหตุของการตายที่สำคัญ พบอัตราตายดังนี้ โรคหัวใจและหลอดเลือด 111.64 และ 96.57 ต่อแสนประชากร โรคความดันโลหิตสูง 33.11 และ 9.40 ต่อแสนประชากร โรคเบาหวาน 7.27 และ 9.49 ต่อแสนประชากร และ พบอัตราการเจ็บป่วยดังนี้ โรคหัวใจหลอดเลือด 225.92 และ 295.44 ต่อแสนประชากร โรคความดันโลหิตสูง 152.21 และ 254.85 ต่อแสนประชากร โรคเบาหวาน 99.57 และ 129.65 ต่อแสนประชากร เมื่อเทียบอัตราป่วยระหว่างปี พ.ศ 2540 และ 2541 พบว่า อัตราการป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากผลการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพ ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2541 พบว่า โรคความดันโลหิตสูง เป็นโรคประจำตัวที่พบสูง ถึงร้อยละ 38.4 ในเรื่องการของ การบริโภค พบว่ามีพฤติกรรมบริโภค ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ เฉลี่ยร้อยละ 85.5 เสี่ยงต่อโรคเบาหวาน เฉลี่ยร้อยละ

78.1 และ มีการใช้น้ำมันถั่วเหลือง ในการประกอบอาหาร ร้อยละ 71 ใช้น้ำมันหมูในการประกอบอาหาร ร้อยละ 21.3 ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2541-2542 พบว่ามี สาเหตุการตายด้วย โรคหัวใจและหลอดเลือด พบร้อยละ 18.6 และ 20.0 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน และจากผลการสำรวจพฤติกรรม การบริโภคอาหารของประชาชน ในจังหวัดเชียงราย ของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2541 พบว่า มีพฤติกรรม การบริโภคอาหาร ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ และหลอดเลือด โรคเบาหวาน ร้อยละ 85.5 และ 80.8 ตามลำดับ

ด้วยปรากฏการณ์ และเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน ของประชากรในเขตเทศบาลเมือง เชียงราย ว่ามีพฤติกรรมการบริโภค อาหารไขมันเป็นอย่างไร และประชากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน ต่างกันหรือไม่ ข้อมูลที่ได้ จะนำมาประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุง และเพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภค ที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษา พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน ของประชาชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบ พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของประชากร :
ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี
2. ขอบเขตของเนื้อหา :
การศึกษานี้ มุ่งศึกษาถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน ของประชาชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย โดยครอบคลุมในเรื่องของ พฤติกรรม เกี่ยวกับการบริโภคอาหารไขมัน ความชอบเกี่ยวกับอาหารไขมัน และ ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารไขมัน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย :

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ รายได้
ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึง พฤติกรรม การบริโภคอาหารไขมัน ของประชาชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผน ในด้านโภชนาการ ในการแก้ไขปรับปรุง พฤติกรรมการบริโภคอาหารไขมัน ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจังหวัด เชียงราย ต่อไป
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

อาหารไขมัน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากพืชหรือจากสัตว์ ที่มีปริมาณไขมันสูง ได้แก่ น้ำมันพืช น้ำมันหมู เนย เนื้อสัตว์ติดมัน เครื่องในสัตว์ หนังสัตว์ กะทิ อาหารประเภท เบเกอรี่ น้ำสลัด อาหารทอดต่าง ๆ

พฤติกรรมการบริโภค หมายถึง การบริโภคอาหารไขมัน ที่เกี่ยวกับ ชนิดของอาหาร ไขมัน ความถี่ และ ปริมาณ ของการรับประทานอาหารไขมันชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ ความชอบ และ ความเชื่อ เกี่ยวกับอาหารไขมัน

ความชอบอาหาร หมายถึง ระดับความรู้สึก พอใจ ถูกใจ ที่บุคคลมีต่ออาหารไขมัน ชนิดต่าง ๆ

ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ของบุคคล ที่มีผลต่อการรับประทาน อาหารไขมัน

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุ ระหว่าง 20-60 ปี